

здорового навколишнього середовища тощо, реалізація яких заснована на солідарності (забезпечується колективно). До «інформаційних прав третього покоління», визначених чинним Цивільним кодексом України, можна віднести право на достовірну інформацію про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її збирання та поширення (ст. 293 ЦКУ).

Четверте покоління прав людини в сучасній правовій літературі асоціюється передусім із відповіддю на новітні загрози людству, пов'язані з розвитком інформаційних технологій, ядерної енергетики, експериментами у сфері біології і генетики. Реалізація таких прав забезпечує виживання людини як біологічного виду, збереження людської цивілізації та її подальший розвиток.

З певною долею умовності до вже закріплених прав четвертого покоління належить «право на таємницю донорства» (ст. 290 ЦКУ), яке з 2011 року стало складовою права на донорство (особа донора не повинна бути відомою реципієнту, а особа реципієнта – родині донора, крім випадків, коли реципієнт і донор перебувають у шлюбі або є близькими родичами).

Список використаних джерел

1. Тихомиров О. О. Інформаційні права людини як цивільно-правова категорія. URL: https://tihoma-law.at.ua/publ/teorija_derzhavi_i_prava/informacijni_prava_ljudini_jak_civilno_pravova_kategorija/3-1-0-41 (дата звернення: 16.11.2019).

2. Вакарюк Л. Основні підходи до розуміння поняття «інформаційні права людини» Інформаційні права людини. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/2/29.pdf> (дата звернення: 16.11.2019).

3. Марущак А. І. Інформаційне право України : Підручник. – К. : Дакор, 2011. 456 с.

Фельдман Віталій Миколайович,
курсант Навчально-наукового
інституту № 3 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОВІРА СУСПІЛЬСТВА ДО ПОЛІЦІЇ ЯК ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Складна соціально-економічна та політична ситуація в Україні і в світі зумовлює формування в населення підвищеної тривожності та конфліктності. Це

ускладнює характер взаємовідносин між людьми, впливає на їх ставлення один до одного і до себе, до суспільства й до світу загалом, унаслідок чого збільшується вірогідність виникнення конфліктних ситуацій. На тлі суспільних негараздів в Україні спостерігається недостатньо конструктивна взаємодія поліції з населенням і низка проблем, пов'язаних з цим, зокрема: існує ще не подоланий несприятливий стереотип сприйняття представників поліції як силового, примусового органу серед населення, яке вважає за краще більше уникати контактів з поліцією, ніж контактувати з нею; представники поліції не завжди мають необхідну підготовку й особистісну готовність до взаємодії з населенням на принципах співпраці та довіри. Це впливає на соціально-психологічний стан суспільства, зокрема на таку його складову як ставлення населення до діяльності поліції. У зв'язку з цим актуальним є встановлення і підтримка взаємин поліції з населенням на принципах довіри та порозуміння, налагодження ефективності діяльності правоохоронної галузі. Проблеми взаємодії поліції з населенням не можуть бути поза увагою і юристів-дослідників, і науковців у сфері психології управління [1, с. 15].

Психологічними аспектами позиціонування Національної поліції України (далі – НП) у соціумі на сучасному етапі є: публічна діяльність та авторитет НП, популяризації діяльності правоохоронних структур серед населення, створення їхнього позитивного іміджу у свідомості громадян, формування сприятливої громадської думки з метою утвердження власних позицій на засадах загальноприйнятих світових норм, притаманних будь-якому громадянському суспільству, довіра серед населення і ефективність діяльності працівників усіх підрозділів НП.

Найбільш вагомими чинниками, які впливають на довіру громадян працівникам поліції, є: ксенофобські тенденції працівників поліції; схильність до альтруїзму; провокування громадян хабарництвом; повага оточуючих; готовність працівників поліції допомагати громадянам України; дотримання конфіденційності працівниками поліції; психологічна сумісність; чесність і відкритість під час взаємодії; охайність працівників поліції; відсутність страху встановлювати і підтримувати необхідні зв'язки з працівниками поліції; рекламування позитивного образу працівників поліції у ЗМІ та соціальних проєктах; соціальні контакти між працівниками поліції та громадянами.

Разом з тим, суттєвою перепоною в розвитку ефективного психологічного взаєморозуміння між працівниками НП й громадянами є упереджене ставлення та недовіра, які зумовлені непрофесіоналізмом колишніх працівників ОВС України, корупція, стереотипи населення про поліцію та відчуження апарату державного управління від населення, в інтересах якого він покликаний активно функціонувати. Протидія злочинності, правопорушенням і профілактика злочинних посягань неможливі без дієвої співпраці поліції та населення.

Дослідженням проведеним Харківським інститутом соціальних досліджень за спільним проєктом з Харківською правозахисною групою «Боротьба проти катувань, поганого поводження та безкарності в Україні» за підтримки Європейського Союзу було встановлено, що значна кількість опитаних оцінює

діяльність поліції як неефективну. Так, роботою місцевої поліції незадоволені 49,4 % респондентів, а української поліції загалом – 52,7 %. Задоволених діяльністю місцевої поліції приблизно третина – 33,7 %, а національної поліції загалом – 29,5 %. Певна кількість респондентів не змогла оцінити роботу поліції загалом. Незважаючи на загальну не досить позитивну думку про ефективність поліції, частина опитаних у деяких областях оцінила її як ефективну – це стосується Вінницької, Волинської, Донецької, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької областей. Найгірша оцінка ефективності була дана жителями Дніпропетровської, Житомирської, Миколаївської, Херсонської, Київської областей та міста Київ. Поліції довіряють 30,4 % опитаних (серед яких 2,7 % – повністю довіряють, а 27,7 % – радше довіряють, ніж не довіряють). 50 % опитаних вказали, що не довіряють поліції: серед них 29,6 %, імовірно, що не довіряють, і 20,4 % – зовсім не довіряють. Таким чином, поліція загалом має негативне сальдо довіри (-19,6 %). Водночас у двох областях, де довіряють поліції більше, сальдо довіри має позитивне значення – у Закарпатській і Хмельницькій областях.

Варте уваги, що 36,3 % опитаних вказали про готовність допомагати поліції за будь-яких обставин. За умов, якщо така допомога не буде шкодити інтересам респондента або його близьким, готові допомогти 27,8 %. Найбільше готових допомагати – у Вінницькій, Житомирській, Закарпатській, Рівненській, Сумській і Тернопільській областях. 8,7 % вказали, що не будуть допомагати за жодних обставин, найбільше таких опитаних – у Івано-Франківській області [2].

Рівень довіри до НП формується під впливом декількох факторів:

- особистий досвід від спілкування з НП;
- інформація отримана із ЗМІ;
- вплив близького оточення.

Більшість опитаних зазначило, що важливим критерієм оцінки НП є:

- увічливість;
- порядність;
- дружелюбність;
- прозорість, публічна діяльність;
- зовнішній вигляд.

Довіра громадян – це особливий показник ефективності роботи національної поліції. Поліція, яка не має підтримки населення, якій не довіряють люди, не життєздатна. Збереження такого стану може призвести до підвищення соціальної напруги в суспільстві. Довіра з боку населення до правоохоронних структур стимулюватиме роботу працівників поліції, оскільки надаватиме їм відчуття значимості своєї діяльності, що призводитиме до зміцнення почуття професійної гідності, підвищення самооцінки [3].

Важливим є збереження не лише довіри людей до поліції, а й самих поліцейських до влади, яка мотивувала їх до чесної праці на країну й одягла в нову форму, належним чином не забезпечивши необхідними знаннями та професійними навичками. Поступове повернення довіри населення до правоохоронної системи – очевидний, але не достатній для того, щоб вести мову про повноцінні успішні реформи та перетворення.

Список використаних джерел

1. Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі : монографія / В. В. Середа та ін. / За заг. ред. З. Р. Кісіль. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 600 с.
2. Оцінка діяльності Національної поліції за допомогою опитування громадської думки (резюме національного звіту). URL: <http://khp.org/index.php?id=1550061985> (дата звернення: 05.11.2019).
3. Громадська думка як чинник ефективності діяльності правоохоронних органів в Україні. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/468> (дата звернення: 05.11.2019).

*Хижняк Анастасія Олександрівна,
курсант Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Харченко Наталія Петрівна,
старший викладач кафедри
теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ ТА МІСЦЕ НОРМ ПРАВА В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ НОРМ

У суспільстві діють різноманітні соціальні норми: правові, моральні, релігійні, етичні, естетичні, корпоративні, норми звичаїв, традицій тощо.

Здебільшого у загальнотеоретичних працях під соціальними нормами розуміють загальні правила поведінки людей у суспільстві, що зумовлені об'єктивними закономірностями, є результатом свідомої вольової діяльності певної частини чи всього суспільства і забезпечуються різноманітними засобами соціального впливу [1, с. 133]. Соціальні норми – це правила поведінки загального характеру, що певним чином встановлюються та гарантуються з метою упорядкування суспільних відносин.

У процесі взаємодії і взаємного впливу різних видів соціальних норм кожний із них, маючи загальні риси, характеризується і своїми специфічними особливостями. З метою удосконалення розуміння різноманіття соціальних норм, дослідниками пропонуються різні критерії для класифікації. Синтезуючи наукові позиції у цій сфері пропонуємо виокремлювати такі критерії та види соціальних норм:

- 1) за способом виникнення:
  - стихійні, що виникають в процесі функціонування суспільства без